

Дикий О. В.

доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук

АНОНІМНІ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ЗЛОЧИНИ У ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Державне бюро розслідувань — новий правоохоронний орган, створення якого є необхідним у контексті системного реформування органів кримінальної юстиції. Одним із ключових завдань, зважаючи на підслідність Державного бюро розслідувань, є проведення всебічного, повного та об'єктивного розслідування злочинів вчинених високопосадовцями, а також їх запобігання. 12 листопада 2015 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про Державне Бюро розслідувань», який визначає правові основи організації та діяльності Державного бюро розслідувань, а вже 29 лютого 2016 року Постановою Кабінету Міністрів України № 127 утворено Державне бюро розслідувань. У частині 4 статті 216 КПК України визначено підслідність слідчих органів Державного бюро розслідувань.

Ще до моменту фактичного початку функціонування Державного бюро розслідувань у законі, що визначає його правовий статус, повноваження, містяться суперечливі норми. Однією з них є положення статті 8 Закону України «Про Державне Бюро розслідувань». Так, відповідно до частини 1 вказаної норми, — «для одержання заяв і повідомлень про злочини, віднесені до підслідності Державного бюро розслідувань, створюється спеціальна телефонна лінія, а також забезпечується можливість подання таких заяв і повідомлень, у тому числі *без зазначення прізвища, імені, по батькові (найменування) потерпілого або заявника*, через офіційний веб-сайт Державного бюро розслідувань та засобами електронного зв'язку». Законом передбачено, що усі отримані із заяв і повідомлень, а також виявлені з інших джерел відомості про обставини, що можуть свідчити про вчинення злочину, вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань у порядку, передбаченому КПК України. У частині 2 статті 8 Закону України «Про Державне Бюро розслідувань» зазначено, що — «заяви чи повідомлення про злочини, в яких не зазначені прізвище, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника, розглядаються за умови, що відповідна *інформація стосується конкретної особи* або містить фактичні дані про вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, які можуть бути перевірені» (Закон України «Про Державне бюро розслідувань» 12 листопада 2015 року № 794-VIII // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/794-19/print1509556139798038>).

Тобто підставою для внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань може бути і анонімне повідомлення про злочин у випадках коли повідомлення стосується конкретної особи та відомості можуть бути перевірені.

До того ж, відповідно до частини 4 статті 214 КПК України, — «слідчий, прокурор, інша службова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, зобов'язані прийняти та зареєструвати таку заяву чи повідомлення. Відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається». Однак, положення зазначеного Закону не у повній мірі відповідають чинному КПК України. Так, відповідно до пункту 2 частини 5 статті 214 КПК України, — «до Єдиного реєстру досудових розслідувань вносяться відомості про: 2) прізвище, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника; 3) інше джерело, з якого виявлені обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення». Аналогічні положення передбачені у Положенні про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань (Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань затверджено Наказом Генеральної прокуратури України від 06.04.2016 № 139 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0680-16/>).

Фактично з створенням нового правоохоронного органу — Державного бюро розслідувань, повертаються старі і добре відомі методи кримінального переслідування. Варто звернути увагу, що, як уже зазначалося, що слідчі органи державного бюро розслідувань здійснюють досудове розслідування злочинів вчинених високопосадовцями, у зв'язку з чим існують досить серйозні ризики маніпуляції діяльністю цього правоохоронного органу, наприклад, для усунення політичних конкурентів, або впливу на посадових осіб. Це пов'язано з тим, що проведення ряду слідчих (розшукових) та/або процесуальних дій можуть здійснюватися лише при відкриті кримінального провадження. Наприклад, втручання у приватне спілкування, або інші негласні слідчі (розшукові) дії відповідно до Глави 21 КПК України. До того ж, особа, щодо якої подано анонімну заяву про вчинення нею злочину, не буде знати про наявність такого кримінального провадження до повідомлення їй про підозру (якщо це буде здійснено). Тобто такий підхід може призвести до незаконного і необґрунтованого проведення досудового розслідування відносно певних осіб, особливо це небезпечно сьогодні в умовах політичного протистояння влади і опозиції.

Необхідно зазначити, що обов'язок вносити відомості про злочини з анонімних повідомлень Єдиного реєстру досудових розслідувань передбачено лише у Законі України «Про Державне Бюро розслідувань». Наприклад, у наказі Міністерства внутрішніх справ № 1377 від

06.11.2015 року зазначено, що «анонімні листи, що містять відомості про вчинені кримінальні правопорушення, реєструються лише в підрозділах документального забезпечення і передаються за резолюцією керівника органу поліції або особи, яка виконує його обов'язки, до структурних підрозділів для використання в розкритті злочинів» (Наказ Міністерства внутрішніх справ «Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події» № 1377 від 06.11.2015 року // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>). Фактично, у підрозділах Національної поліції відомості, що містяться у анонімних листах розглядаються як додаткові джерела інформації про вже відомі кримінальні правопорушення, або про ті які знаходяться на стадії готування. Така, неоднозначна позиція законодавця може негативно відобразитися на практиці правозастосування норм кримінального та кримінального процесуального права, а тому зазначені проблеми потребують подальшого дослідження.

Дика Є. О.

викладач кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Київського інституту інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ У ПРОТИДІІ ЗЛОЧИННОСТІ

Прийнятий Україною реанімаційний пакет реформ створив новий правоохоронний орган Державне бюро розслідувань (далі — ДБР), який покликаний боротися не тільки зі злочинами високопосадових осіб та особливо тяжкими насильницькими злочинами, але й націлений запобігати та попереджувати злочини, з метою забезпечення безпеки людини та суспільства а також забезпечення справедливого правосуддя в Україні.

В Законі України «Про Державне бюро розслідувань» від 12.11.2015 (далі — Закон) у ст. 6 вказано, що до повноважень ДБР відноситься виявлення причин та умов проявів організованої та інших видів злочинності, а також протидія їм на спеціалізованому професійному рівні. («Про Державне бюро розслідувань» Закон України від 12.11.2015 № 6 зі змінами від 05.01.2017 [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/794-19/page>)